

Revideret medio 2023

STRATEGI

ved Vendsyssel Historiske Museum

Forsknings- og formidlingsstrategi 2021-2025

VENDSYSSEL
HISTORISKE
MUSEUM

INDLEDNING

Museets aktuelle strategi 2019-2024 har overskriften *DIT MUSEUM* – *DIN HISTORIE* og erstatter den tidligere strategi 2016-2019 ”Mennesket i centrum”. Strategien forholder sig bl.a. til et øget samarbejde med Hjørring Kommune og den driftsaftale, som er indgået mellem kommunen og museet.

Strategiens overskrift betyder i praksis, at museet har sine brugere i fokus. Museet skal føles nærværende og relevant. Udgangspunktet er derfor, at dets forskning og formidling også opfylder disse kriterier uden at gå på kompromis med fagligheden. Brugere skal kunne spejle deres egen historie i museets aktiviteter. Historien skal gøres forståelig for nutidens publikum gennem perspektivering til en regional, national og international kontekst.

Som led i museets strategi 2019-2024 er organisationsplanen revideret. Dette er sket i lyset af, at museet fremadrettet vil prioritere et stærkere samspil mellem opgavevaretagelsen indenfor museumslovens fem søjler. Museumsdirektøren er således tillige samlingschef med de faglige ledere for Arkæologi og Historie som samlingsansvarlig på hvert sit område. Direktøren er ligeledes forskningschef, mens afdelingslederen for Historie er formidlingschef. Organisationsændringen er sket med henblik på at skabe samspil og synergi samt at fremme en stærkere koordinering af museets arbejde indenfor samlinger, forskning og formidling på tværs af afdelingerne.

At være nærværende betyder samtidig at være til stede: Både i Hjørring Kommune i form af stedbundne formidlingsaktiviteter i og udenfor museets afdelinger, men også i hele Vendsyssel, hvor museet har sit arkæologiske ansvar. Men det betyder også, at museet skal indgå i samarbejder med andre aktører inden for forsk-

nings- og formidlingsområdet. At være nærværende betyder også, at museets forskning og formidling promoveres gennem lokale, regionale og landsdækkende medier (jf. VHMs kommunikations- og SOME-strategi.)

OPFØLGNING PÅ FORSKNINGS- OG FORMIDLINGSSTRATEGI 2017-2020

Den forsknings- og formidlingsstrategi, som blev udviklet for perioden 2017-2020, havde som overordnet mål at skabe en kobling mellem samling, kompetencer og medarbejdernes interesser og faglighed. Samtidig skulle strategien sikre, at museets forskning havde sammenhæng med museets tidligere forskning, og at den således byggede videre på den viden, der var indsamlet gennem museets mere end 130-årige historie. Strategien var det første målrettede forsøg på at aktualisere og udvikle museets forsknings- og formidlingsmæssige virke i et mere langsigtet perspektiv, og havde samtidig ambitionen om at kunne skabe grobund for projekter, der kunne udfoldes i strategiprocesen 2020-2025. Ambitionen var ligeledes, at projektporteføljen skulle afspejle VHMs virke ikke kun som lokalt forankret museum, men som regional og national kulturinstitution.

Strategien 2017-2020 tog udgangspunkt i tre overordnede programmer, der alle bestod af en række konkrete projekter:

1. Menneske, landskab og samfund

Programmet havde til hensigt at rumme en række grundlæggende projekter med henblik på sondring af Vendsyssels særegne kulturhistorie, og samtidigt diskutere koncepter som kulturel forankring, identitetsdannelse, kulturmiljøer og heritage. Bl.a. de gennemførte delprojekter var bl.a. Atlantvoldssatsningen støttet af Velux-Fondens museumssatsning. Programmet skulle skabe grobund for nye projekttiltag i 2020-2025 og udgør et væsentligt udgangspunkt for det kommende satsningsområde 1: *Menneske, natur og bebyggelse*. (jf. s. 7).

2. Tanke, tro og tradition

Programmet havde som overordnet mål at aktualisere Vendsyssels kulturhistorie i en større regional og national kontekst. Emnemæssigt trak programmet ligeledes på medarbej-

bejderstabens interessefelter og særlige kompetencer og aktualiserede samtidig en væsentlig del af museets samling. Blandt delprojekterne var bl.a. Reformationssatsningen, og opstarten på projektet om Svennum Offermose. Sidstnævnte satsning fastholdes og udvides i den kommende strategis satsningsområde 3: *Vold, krig og konflikt*, mens store dele af det øvrige program betragtes som afsluttet.

3. Fra land til by

Det sidste program havde som central problemstilling at lave aktiviteter relateret til Hjørring Bys købstadsjubel i 2018. Udkommet var i højere grad formidlingsmæssigt i form af udstilling, byvandring og foredrag, men emnets potentiale som studieobjekt i forskningsmæssig henseende udvikles i strategiperioden 2020-2025 som en integreret del af satsningsområde 2: *By og land i forandring*.

KORT OM FORSKNING

Forskningsambition og -organisation

I museets overordnede strategi lægges der vægt på, at VHM skal være museet for de mange – men ikke på bekostning af en stærk faglig integritet. Museumslovens søjle om forskning står derfor som en meget væsentlig del af hele museets opgaveportefølje, da de forskningsmæssige satsninger er grundlaget for museets indsamlings- og registreringsarbejde, og samtidigt er det primære udgangspunkt for at skabe ny, vedkommende og original formidling.

Museet har derfor en udpeget forskningschef, der med en faciliterende rolle har ansvaret for at sikre, at de faglige medarbejdere inden for arkæologi og nyere tid får tid, økonomi og sparring til at forske, og at denne forskning i videst mulig udstrækning indgår i en langsigtet og visionær strategi. Forskningschefen skal også sikre, at arkæologisk afdeling opfylder de kvantitative krav (BFI) på det arkæologiske område.

På det arkæologiske område skal museet inden for en løbende femårig periode med udgangspunkt i museets geografiske ansvarsområde levere point svarende til 18 BFI-point. Kravene til forskning skal være opfyldt senest 31. december 2025, herefter der vil gælde en løbende femårig periode for opfyldelse af forskningskravene.

VHM skal vise sig som en væsentlig faglig medspiller og attraktiv samarbejdspartner med museer og universiteter både på regionalt og nationalt niveau ved at vise en professionel tilgang til forskningsopgaven og fremfor alt vise sin forskningskompetence gennem en solid publiceringsstrategi.

Publicering og forskningsformidling

VHM's forskere skal primært sigte mod publicering i fagfællebedømte tidsskrifter og helst gennem kanaler, der er optaget i den Bibliometriske Forskningsindikator (BFI). Fagfællebedømmelsen skal kvalitetssikre museets forskningsindsats og sikre at museet opfylder det almene forskningsbegrebs krav om originalitet, gyldighed og transparens.

Museet forholder sig til de kvalitative og kvantitative krav til museernes forskningsforpligtelse, der opstilles af Slots- og Kulturstyrelsen. Derfor er det ambitionen indenfor strategiperioden 2021-2025, at museet har publiceret minimum 18 BFI-point relateret til den arkæologiske varetagelse. Opgørelsen af BFI-point vurderes ud fra officielle beregningsmetoder:

- Artikler/bogkapitler i niveau 1-publication: 1 BFI-point
- Artikler/bogkapitler i niveau 2- og 3-publication: 3 BFI-point
- Monografi (forlag på niveau 1): 5 BFI-point
- Monografi (forlag på niveau 2): 8 BFI-point

Samtidigt har VHM ambition om et løbende, differentieret og BFI-godkendt forskningsafkast indenfor nyere tid.

Foruden den fagfællebedømte forskning tilgængeliggøres museets forskning i populærvidenskabelige formater, hvor det er relevant.

Fra december 2021 bliver BFI-systemet ikke længere opdateret. Museet har dog valgt at følge den fastfrosne liste, indtil andet er meldt ud fra SLKS.

Finansiering

For de forskningsuddannede medarbejdere (ph.d.-niveau) er der en forventning om, at der indenfor rammerne af deres arbejdstid er afsat tid til forskning. Samtidig er det forventningen, at de har en løbende forskningsproduktion, der publiceres i varierede medier. For øvrige faglige medarbejdere skal det være muligt,

efter aftale med faglig leder og forskningschef (direktør), at dedikere arbejdstid til forskningsopgaver.

Øvrig forskningsaktivitet skal i videst muligt omfang finansieres eksternt f.eks. gennem KFU, Velux' museumssatsning, Augustinus Fondens forskningsindsats eller andre fonde.

Projektmodning, kvalitetssikring og outreach

VHMs faglige medarbejdere mødes 1-2 gange årligt i Akademisk Forum, hvor forskningsspørgsmål kan drøftes, evalueres og modnes. Samtidigt drifter museet tidsskriftet Vendsyssel Nu & Da, der opstod i 1970'erne som museets årbog, og som fremadrettet kan anvendes til projektmodning af konkrete forskningsprojekter. Fagfællebedømte artikler, som er skrevet af museets egne medarbejdere til Nu & Da, kan tælle med i de kvantitative publiceringskrav til den arkæologiske virksomhed (5 artikler over en 5-årig periode). Museet sigter generelt mod at fagfællebedømme alle artikler skrevet af museets medarbejdere.

VHM kvalitetssikrer sin forskning ved, at de forskende medarbejdere er aktive ved regionale og nationale seminarer og konferencer, ligesom deltagelse i videnskabelige netværk, råd, nævn og udvalg betragtes som værdifulde løftestænger for museets faglighed. Ligeledes skal museet i strategiperioden afsøge mulighederne for i højere grad at indgå i fælles projekter med andre museer og universiteter mhp. at indfri museets strategiske satsningsområder.

KORT OM FORMIDLING

Formidlingsambition og organisation

Museets overordnede strategi har under overskriften *DIT MUSEUM – DIN HISTORIE* fokus på at have sine brugere i centrum. Museets formidling er her den største og mest synlige kontaktflade med publikum. Museet skal føles nærværende og relevant. Dette realiseres mundtligt gennem fagligt velfunderede og dedikerede formidlere, der formår at vække og fastholde brugernes interesse gennem motiveret formidling af høj faglig kvalitet. Det kan ske gennem landskabsvandring, byvandring, omvisninger og foredrag men også gennem medvirken i radio- og tv-programmer, gennem de sociale medier, m.m. Det realiseres skriftligt og visuelt gennem både forskningsbaserede publikationer indenfor forskellige genrer og gennem Magasinet VHM samt gennem udstillinger,

der tager aktuelle emner op i et nutidsperspektiv eller formår at bygge bro mellem historien og den besøgendes hverdag. Museet skal her så vidt muligt skabe synergi mellem forskning og formidling efter målsætning om forskningsbaseret formidling, hvor det giver mening i forhold til organisationens aktuelle arbejdsområder og medarbejdernes kompetencer. Museets medarbejdere skal opfordres til - og støttes i - at formidle deres forskningsbaserede erkendelser til et bredt publikum, bl.a. gennem forskellige medieplatforme.

For at kunne realisere dette og styrke museets formidlingsforpligtelse er der udpeget en formidlingschef, der koordinerer og faciliterer formidlingsaktiviteterne. Formidlingschefen leder endvidere museets samlede udstillingsvirksomhed. Forsknings- og formidlingscheferne koordinerer den løbende facilitering af den forskningsbaserede formidling i organisationen. Tillige er der udpeget en formidlingsinspektør, der har det overordnede ansvar for detailplanlægningen af museets større arrangementer. Formidlingsinspektøren er museets centrale koordinator for de op mod 200 frivillige, der er tilknyttet de enkelte afdelinger og her deltager i formidlingen ved museets arrangementer, herunder eksempelvis høst- og kartoffeldagen i Mosbjerg, haveholdets aktiviteter i Hirtshals, m.m. (Se tillige museets frivillighedspolitik). En central del af museets formidling udadtil tegnes af naturvejlederen. Dennes formidling består bl.a. af landskabsformidling med natur- og særligt kulturhistorisk indhold, der ligger i tråd med museets arbejdsområder. Øvrige medarbejdere inddrages i museets formidling efter behov og efterspørgsel. Det forventes endvidere, at praktikanter fra fx universiteterne (f.eks. kulturarvsformidling på kandidatuddannelsen på Aalborg Universitet) løbende inddrages i museets formidling for at styrke deres kompetencer som led i deres uddannelse.

Aktiviteters omfang og placering

I 2017 blev der lavet en driftsaftale mellem Hjørring Kommune og VHM. Driftsaftalen, der er revideret i 2020, stiller krav om stedbundne formidlingsaktiviteter i hele Hjørring Kommune og opstiller specifikke, kvantitative formidlingskrav herunder 1-2 årlige udstillinger, 2-4 større, stedbundne formidlingsaktiviteter, mere end 50 stedbundne formidlingsaktiviteter og 1-2 årlige foredragsrækker. Driftsaftalen 2021-2024 tager udgangspunkt i museets strategi og er mere fleksibel under hensyntagen til større formidlingsprojekter/udstillinger herunder synteseudstillingen om Vendsyssel, som indrettes i Museumsgade 1 og 3.

Museet opfatter driftsaftalens krav som et styringsredskab og vil i denne strategiperiode søge at udvikle og kvalitetssikre sine aktiviteter. Dette sker gennem løbende evaluering af såvel museets årshjul som de enkelte aktiviteter med henblik på at give publikum en bedre oplevelse, styrke samarbejdet med eksterne aktører samt at øge museets potentielle egenindtjening. Museet tilstræber fortsat, at der er sammenhæng mellem museets satsninger på udstillingsområdet og en stor del af de øvrige formidlingsaktiviteter i det pågældende kalenderår, herunder både foredragsrækker og enkeltstående arrangementer. De større, stedbundne formidlingsaktiviteter skal løbende udvikles og forbedres, hvilket sker med formidlingsinspektøren som tovholder i samspil med frivillige aktører og det øvrige personale. I strategiperioden udarbejdes der løbende nye særudstillinger, hvor ambitionen er en større og en mindre udstilling årligt. Det tilstræbes, at udstillingerne hovedsagelig finansieres gennem eksterne tilskud, herunder fondsmidler. I strategiperioden prioriteres nye særudstillinger i Hjørring, i Mosbjerg (Landskabs- og Landbrugsmuseet, hvor der åbnes en ny udstilling i 2022) og på Bunkermuseet i 2023.

Arkæologi og formidling

VHM ønsker at sikre og arbejde for, at de gennemførte undersøgelser i henhold til museumslovens kapitel 8 mangfoldiggøres og formidles til offentligheden, så de arkæologiske resultater bliver anvendt som et værdiskabende element. Dette sikres med udgangspunkt i forskellige tiltag.

Museets forundersøgelserapporter og beretninger ligger efter endt sagsafslutning offentligt tilgængelig via databasen Fund&Fortidsminder, som der linkes til fra museets hjemmeside. Der kan være en fravigelse fra denne praksis, i fald udgravningsmaterialet indgår i andre forsknings- og formidlingsprojekter.

Alle bygherrer, der får gennemført en egentlig arkæologisk undersøgelse, tilbydes, at museet vederlagsfrit gennemfører rundvisninger i udgravningen (åben udgravning) eller er repræsenteret ved foredrag og fundfremvisning i forbindelse med udstykningskampagner, grundsalgsarrangementer o. lign. i forbindelse med det konkrete bygge-/anlægsprojekt.

Museets arkæologiske afdeling forpligter sig ligeledes på deltagelse i museets generelle formidlingsvirksomhed (foredrag, by- og landskabsvandring) samt større arrangementer (bl.a. Høst- og Kartoffeldag, Detektorrally, Fortidsmindedag) med henblik på at formidle arkæologiske lokaliteter i ansvarsområdet. Den arkæologiske afdeling bidrager også i forbindelse med udstillingstilrette-

læggelse, ligesom den stiller sin viden og kompetence til rådighed for museets skoletjeneste.

Museets arkæologiske afdeling har i den foregående strategiperiode været i dialog vedrørende muligheden for at indgå som partner ved gennemførelse af universitære uddannelsesgravninger, men blev desværre fravalgt. Det er museets hensigt i nærværende strategiperiode atter at indgå i dialog om muligheden for at huse en eller flere uddannelsesgravninger.

I forhold til engagement i SoMe er det ambitionen, at arkæologien bidrager med posts til museets Facebook-profil på ugentlig basis.

Målgrupper

Af den nationale brugerundersøgelse for museet i Hjørring ses det, at museets primære målgruppe på dette sted er borgere bosiddende i Nordjylland (80 % af besvarelserne, 85 % for undersøgelsen for 2022), og at udlændinge tegner sig for en mindre del af de besøgende (5 % af besvarelserne var fra nordmænd og 8 % fra det øvrige Europa, i alt 19 % i undersøgelsen fra 2022). Museet har særligt fat i de gæster, som kommer flere gange om året (14 % har besøgt museet før inden for de seneste tre måneder (2022).

Aldersmæssigt svarer museets besøgende i høj grad til det overordnede billede af den typiske museumsgæst: En person i alderen 50-69 år (44 %, dog kun 35 % i 2022), og en overvægt af kvinder (65 % af besvarelserne, dog 58 % i 2022). Vi har ikke detaljerede data for museets øvrige afdelinger, men både på Landskabs- og Landbrugsmuseet og på Bunkermuseet er aldersfordelingen mere bred og med besøg af flere børnefamilier.

I museets strategi *DIT MUSEUM – DIN HISTORIE* 2019-2024 er der fokus på at trække flere børnefamilier og i det hele taget en yngre målgruppe til museet. Det skal bl.a. ske gennem flere familierettede aktiviteter i skolernes ferier og ved at tænke børn ind som en af målgrupperne i forbindelse med udstillingsarbejde men samtidig med fokus på, at publikum i stigende grad besøger vores besøgssteder på tværs af generationer.

Af brugerundersøgelsens resultater fra 2022 ses det nemlig, at oplevelsen for børn vurderes lavere end gennemsnittet, ligesom muligheden for at deltage aktivt vurderes lavere end gennemsnittet.

Gennem forskellige temaer i formidlingen og gennem samarbejde med andre kulturaktører vil museet løbende søge at udvide sit publikum til også at omfatte målgrupper, der ellers typisk ikke besøger museets besøgssteder. Museet oplever således, at der er

basis for at tiltrække nye besøgende gennem fælles arrangementer og/eller fælles markedsføring i samarbejde med biblioteker, teatre, handelsstandsforeninger, m.m.

Museet arbejder løbende på at være mere attraktivt for inden- og udenlandske turister. Dels udmønter dette sig løbende i konkrete kampagner overfor danske rejsearrangører og dels i konkrete tilbud for udenlandske turister, fx i form af omvisninger på tysk eller engelsk på Bunkermuseet i Hirtshals eller i form af højere brugervenlighed gennem eksempelvis udstillingstekster på fremmedsprog. Siden 2018 har det således været museets politik, at alle udstillingstekster som udgangspunkt formuleres på både dansk, tysk og engelsk. Dette tiltag er blevet taget godt imod af gæsterne, hvilket afspejles i brugerundersøgelsen.

Af brugerundersøgelsen fra 2022 fremgår det faktisk også, at udstillingerne på museet i Hjørring får en højere vurdering af udenlandske gæster end den, som gæster fra Danmark giver udstillingerne.

Der henvises i øvrigt til afsnittet Formidling i museets *Strategi 2019-2024 – DIT MUSEUM – DIN HISTORIE*, hvor de enkelte formidlingsområder uddybes.

SATSNINGSOMRÅDER 2021-2025

I perioden 2021-2025 er der udpeget tre satsningsområder. De tre satsningsområder er udvalgt på baggrund af erfaringerne fra den forrige strategiperiode, ligesom de berører tematikker, der har relevans for alle museumslovens fem søjler, og på bedst mulig måde får udnyttet samlingens potentiale og medarbejdernes kompetencer. Satsningsområderne skal på formidlingsområdet bl.a. pege frem mod etableringen af den kommende synteseudstilling om Vendsyssel. Emnerne i den nye synteseudstilling: *Den første Vendelbo, Vendsyssel midt i Verden, Sandets Flugt, Farligt Farvand og Badehoteller og Bikinier* skal således kvalificeres gennem de kommende års forsknings- og formidlingsarbejde (Se det særskilte prospekt *Indgangen til Vendsyssels Historie*).

De tre satsningsområder for de kommende års forskning og formidling er:

1. Menneske, natur og bebyggelse.
2. By og land i forandring
3. Vold, krig og konflikt.

SATSNINGSOMRÅDE 1: MENNESKE, NATUR OG BEBYGGELSE

I forhold til arkæologien har VHM hele Vendsyssel som sit definerede ansvarsområde, og på nyere tids-området hele Hjørring Kommune. Museets samling rummer derfor en stor mængde genstande, der vedrører landsdelen Vendsyssels kulturarv *en general*.

VHMs satsningsområde 1 har derfor til hensigt at understøtte museets virksomhed i at fortælle den store samlede historie om Vendsyssel. Siden istiden har Vendsyssel været karakteriseret af en særlig naturgeografi, der har udgjort de barske levevilkår for vendelboerne, og som gennem årtusinder har været bidragende til udformningen af landsdelens særegne materielle kultur og kulturelle identitet. I kraft af de naturtopografiske forudsætninger er bosætningsmønstre, grav- og offerkultur og ressourceudnyttelse i flere perioder af oldtiden anderledes end i det øvrige Danmark. Netop det diakrone forhold mellem natur- og kulturlandskab har siden oldtiden været udslagsgivende for landsdelens kulturhistorie, og taler også i dag ind i en politisk debat om kystsikring af bevaringsværdige kulturminde. Satsningsområdet har til hensigt gennem konkrete projekter at afdække nogle af de kulturelle særtræk, der gør Vendsyssel til noget unikt.

Relation til museets udstillingssteder

Som museum for Vendsyssels samlede kulturhistorie har museet en forpligtelse til at formidle denne. Museets hovedafdeling i Hjørring har siden museets oprettelse haft en kronologisk og broget udstilling om egnens kulturhistorie. Hensigten er, at satsningsområderne generelt og i særdeleshed satsningsområde 1 skal tilvejebringe de faglige muskler til etableringen af den kommende synteseudstilling om Vendsyssel.

Satsningsområdet har ligeledes som formål at understøtte de af kommunen ønskede stedbundne formidlingsaktiviteter, hvor museets aktiviteter allokeres til hele ansvarsområdet, herunder også filialerne i Hirtshals og Mosbjerg.

Relation til indsamlingspolitik og kapitel 8-virksomhed

Hovedparten af arkæologiens kapitel-8-virksomhed vedrører bebyggelsesspor fra flere perioder af oldtiden, hvorfor museet årligt tilvejebringer væsentlige mængder data vedrørende bosætningsmønstre i ældre perioder. Ligeledes giver dette materiale qua det hjemtagne naturvidenskabelige prøvemateriale et indblik i naturlandskabets forandring, menneskets ressourceudnyttelse og levevilkår i alle perioder af oldtid og middelalder.

Satsningsområdet er således et virkemiddel til at få dette enorme datasæt aktualiseret.

Fokusområder og projekter

Det økonomiserede landskab

Vendsyssel er kendetegnet ved en særegen naturgeografi, der har stor indflydelse på form og udvikling af bosætningsmønstre og typen af ressourceudnyttelse. Med et bagvedliggende fokus på menneskets udnyttelse af de naturgivne ressourcer har fokusområdet til hensigt at aktualisere samlingens store korpus af arkæologiske bebyggelsesundersøgelser fra flere perioder (dog primært stenalder, bronzealder, jernalder og middelalder) med henblik på fagfællebedømte publikationer. (Bl.a. fagfællebedømte artikler i bl.a. *Vendsyssel Nu & Da* 2021-2022 og 2023).

- Bebyggelsesforholdene fra jernalder til historisk tid – artikler, publiceres nationalt (eks. *Kuml*, *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie*)
- Rensdyrjægerne ved Hollendskær. Materiel kultur og ressourceudnyttelse i senglacial tid. Samarbejde med Aarhus Universitet. Formidles i bl.a. *Skalk* 2023 og *Vendsyssel Nu & Da* 2024 og indleveres til peer review i *Journal of Island Archaeology*.

Det rituelle landskab

I forlængelse af den forrige strategiperiode (Tanke, Tro og Tradition) opretholdes et fokus på forholdet mellem samfund, tro- og begrebsverden. Hensigten er gennem konkrete projekter at forstå menneskets forankring i kulturlandskabet på baggrund af religiøs materialitet. Delsatsningen tager udgangspunkt i en række detailstudier:

- Vikingetidsgravpladsen ved Rubjerg – artikel, publiceres nationalt (eks. *Kuml*)
- Offermosen i Svennum – flere artikler, publiceres både nationalt og internationalt (eks. *BAR*, *Danish Journal of Archaeology*) Forventes afsluttet i indeværende strategiperiode.
- Bebyggelsen i ældre bronzealder – artikel, publiceres nationalt (eks. *Geffjon*)
- Bygningsarkæologi på landsdelens middelalderklostre – artikler og monografi, publiceres både nationalt og internationalt (eks. *Forrvännan*, *Kirkehistoriske samlinger*, *Jysk Arkæologisk Selskab*)

SATSNINGSOMRÅDE 2: BY OG LAND I FORANDRING

Fra midten af 1800-tallet og frem til i dag har Hjørring by og kommune gennemgået en markant udvikling, hvilket blev synliggjort i forrige strategiperiodes købstadsatsning. Emnet blev imidlertid kun oversigtligt berørt, og som resultat af arbejdet med købstadsjubilæet blev mange mindre projekter skitseret, der søges uddybet i nærværende strategiperiode. Særligt fokus ligger på kommunens nyeste historie med afvikling af den klassiske industriby og etablering af nye virksomheder, institutioner og boligområder på tidligere industrigrunde, og væksten i andre typer af erhverv, som eksempelvis turismen. Emnet berører dog også museets egen historie omkring den museologiske tilgang til historien om Thomas Bisp.

Igangværende/kommende projekter

Det foranderlige museumskranie

I 2022 er det 200 år siden, at den sidste henrettelse fandt sted i Hjørring. Den dømte var Thomas Bisp, som blev fundet i år 1900 og indlemmet i museets samling i 1921. I forbindelse med jubilæet markerer museet historien om Thomas Bisp med en særudstilling og en forskningspublikation i det fagfællebedømte tidsskrift *Nordisk Museologi* (udkommer primo 2023).

Anne Dorthe Holm: Det foranderlige museumskranie. Historien om Thomas Bisp på Vendsyssel Historiske Museum. I: *Nordisk Museologi*, 2022, 2, s. 109-125. *Fagfællebedømt artikel (3 BFI-point)*.

Bassingade-kvarteret

Historisk Arkiv på Vendsyssel Historiske Museum har i en årrække arbejdet på at dokumentere et større gadeområde i det centrale Hjørring, som forsvandt i forbindelse med anlæggelse af parkeringspladser i slutningen af 1950'erne. Projektet fortsætter som et indsamlingsprojekt, som munder ud i en artikel til Vendsyssel Nu & Da i 2021-2022.

Lis Molsen: Erindringer fra min barndom i Bassingade. I: Vendsyssel Nu & Da, 2021-2022, s. 19-38. Redaktion: Anne Dorthe Holm. *Populærvidenskabelig artikel*.

Erhvervshistorie i Hjørring i efterkrigstiden

Fra midten af 1960'erne og indtil midten af 1970'erne oplevede

Hjørring en massiv vækst i nye virksomheder og en vækst i befolkningstallet. I juni 1958 vedtog Folketinget egnsudviklingslovene, som med direkte økonomisk bistand medvirkede til, at mange industriarbejdspladser flyttede ud i provinsen. Især i perioden mellem 1970 og 1976 voksede indbyggertallet i Hjørring fra 19.692 indbyggere i 1970 til 22.835 indbyggere i 1976. I 1977 var der flyttet 11 virksomheder med 14 fabriksanlæg til byen, og seks andre af de nye havde måttet lukke. Medvirkende til væksten i Hjørring var, at staten i 1968 besluttede at udflytte Statens Materielkommando (HMAK) med 400 arbejdspladser til Hjørring.

Med afsæt i egnsudviklingslovene vil dette emne fokusere på en af de virksomheder, som fik gavn af egnsudviklingslovene og den vækst, som Hjørring Kommune oplevede i 1960'erne og 1970'erne. Erhvervsmanden Niels Stellan Høm fra Sindal fik med sin elementhusfabrik (1972) skabt en stor virksomhed inden for byggebranchen og byggede indtil 1981 mere end 25.000 parcelhuse – primært som selvbyggerhuse. Firmaets koncept for selvbyggere gjorde det muligt for familier med jævne indkomster og pionerånd at bygge ny bolig, og fabrikken i Sindal blev Danmarks største leverandør af enfamiliehuse.

Historisk Arkiv rummer 200 arkivæsker om virksomhedens historie foruden avisartikler, fotos m.m. Undersøgelsen tager sigte på en dybere analyse af dels:

Selvbyggertraditionen: Hvem byggede, hvordan foregik det, og hvor blev parcelhusene opført?

og

Virksomhedens historie: Hvordan fik egnsudviklingsstøtten betydning for firmaet, og hvordan blev forretningsideen udviklet?

Relation til museets udstillingssteder:

Selvbyggerhusene og Niels Stellan Høms virksomhed har haft stor betydning for både erhvervsudviklingen i Sindal og omegn og for typeparcelhusets udvikling. Formidlingsmæssigt kan emnet indgå som et delelement i en byvandring med fokus på parcelhusets kulturhistorie, i foredrag og evt. på sigt en udstilling om både virksomhedens historie og parcelhusbyggeriets historie. Indgår fra 2024 i museets foredragsvirksomhed.

Relation til indsamlingspolitik og kapitel 8-virksomhed:

I forbindelse med undersøgelsen foretages der interviews med centrale aktører – (herunder Niels Stellan Høm og en lang række selvbyggere). Som en del af museets kapitel 8-virksomhed foretages der en dokumentation og formidling af de parcelhuskvarterer, som er bygget af Høm-virksomheden.

Publicering: Der sigtes mod en projektmodningsartikel i *Vendsyssel Nu & Da* i 2024 om Hærens Materialkommando (HMAK) og efterfølgende en fagfællebedømt artikel i *Erhvervshistorisk Årbog* eller alternativt Fabrik & Bolig om HØM-virksomheden.

Finansiering: Egen finansiering/ fondsansøgning i samarbejde med andre museer og universitet.

Badehoteller, sommerhuse og turisme i Vendsyssel

Vendsyssel Historiske Museum har gennem en del år arbejdet med dokumentation af Vendsyssels turismehistorie senest med dokumentationsprojektet "Sommerhuse fra 1960'erne og 1970'erne" fra 2011, som blev iværksat på baggrund af byggesager omhandlende nedrivning af ældre sommerhuse. Sommerhusene er blevet fotograferede, og ejerne blev kontaktet for nærmere oplysninger. Dette projekt om badehoteller, sommerhuse og turisme i Vendsyssel er en samlet undersøgelse af turismen på vestkysten af Vendsyssel gennem mere end 100 år og omhandler således både badehotellernes historie og en opfølgning på sommerhusdokumentationen. Projektet er primært et indsamlings- og formidlingsprojekt og tænkes at munde ud i en artikel til *Vendsyssel Nu & Da* 2025.

Med projektet er der også en relation til satsningsområde 3, hvor turismen og besættelsestiden kædes sammen i museets forskning i anvendelsen af bunkerne efter 1945. Dette emne vil også blive berørt i den nye udstilling på Bunkermuseet i 2023.

Relation til museets udstillingssteder:

VHM har via sit udstillingssted i Hirtshals gennem mange år haft fokus på formidling af kystkulturen. I forbindelse med afviklingen af Strandfogedgården i 2020 er der behov for at nytænke denne formidling, og den viden, som vil fremkomme af dette projekt, tænkes at indgå i museets kommende Vendsysseludstilling på museets centrale udstillingssted i Hjørring. Ligeledes er en særudstilling om badehoteller og turisme under planlægning i slutningen af denne strategiperiode. Emnet tænkes henvendt til en bred

målgruppe. Men her tænkes også specifikt på familier med større børn, som er interesserede i tv-serien "Badehotellet", som en særudstilling af denne type vil kunne appellere til.

Emnet har også berøring med vandredstillingen "I Skyggen – de første kvindelige fotografer", som åbnede i marts 2023. I denne udstilling fortælles bl.a. om Hjørring-fotografen Kirstine Lund, som åbnede atelier i Lønstrup for at få kontakt med de mange nye turister i området omkring år 1900.

Relation til indsamlingspolitik og kapitel 8-virksomhed:

Museet har tidligere dokumenteret en lang række nedrivningstruede sommerhuse. Hvad indsamling angår, har museet i forvejen en del genstande og fotos med relation til turismen i Vendsyssel herunder ældre badedragter, og museet vil fortsætte sin aktive indsamling på dette område i relation til projektet.

Publicering: Der sigtes mod en mindre undersøgelse og populærvidenskabelig artikel i *Vendsyssel Nu & Da* i 2025.

SATSNINGSOMRÅDE 3: VOLD, KRIG OG KONFLIKT

En væsentlig del af museets aktuelle forskning enten handler om eller kommer til at tage udgangspunkt i emner, der kan sammenfattes under overskriften *vold, krig og konflikt*.

Indenfor arkæologien gælder det et igangværende forskningsprojekt om menneskeofringer, samfund og rituel praksis i ældre jernalder støttet af Kulturministeriets Forskningsudvalg, der forskningsmæssigt resulterer i to fagfællebedømte artikler og formidlingsmæssigt omsættes til udstillingen *Dødens Teater – kraniékult, menneskeofringer og det overnaturlige i Vendsyssels jernalder* i foråret 2021. Forskningen, der ligger bag, tager udgangspunkt i det KFU-finansierede projekt om offermosen i Svennum. Her er hensigten at give et overblik over en for landsdelen særlig rituel praksis i ældre jernalder, hvor sakral vold indgik som et væsentligt forhold i udviklingen af jernalderens religion, samfundsidentitet og kulturelle mønstre.

På nyere tids området gælder det særligt Atlantvolden og besættelsen af Vendsyssel 1940-1945. Vendsyssel Historiske Museum har i den udløbende strategiperiode været del af det af Velux-Fonden støttede forskningsprojekt om Atlantvolden i Nordjylland, der for museets vedkommende har resulteret i ph.d.-projektet

Fra skamletter til Kulturarv – håndtering af Atlantvoldens bunkere fra 1945 til i dag. Sidstnævntes resultater forventes publiceret både som monografi og som fagfællebedømte artikler og vil også blive formidlet gennem udstillingen "Vendsyssel Besat" i Hjørring samt en ny permanent informationsudstilling på Bunkermuseet i Hirtshals i strategiperioden, som henvender sig til en bred målgruppe. Det er ambitionen, at denne følges op af mindre særudstillinger samme sted. Museet har to faglige medarbejdere med ekspertise på ph.d.-niveau omkring kystbefæstning under Anden Verdenskrig, hvilket danner basis for komparative vinkler og internationale publikationer indenfor dette specifikke emne. Specifikke forskningsemner kan her være kystbefæstningens sociale aspekter og efterkrigstidens erindringskultur og -politik.

Danmarks besættelse 1940-1945 præger museets forskning og formidling i strategiperioden qua et øget offentligt fokus på besættelsesårene i forbindelse med markeringen af en række runde jubilæer. Museet åbnede udstillingen "Vendsyssel Besat" i 2020. Udstillingen fortæller om hverdagen i den for tyskerne særligt strategisk vigtige landsdel, der fungerede som springbræt til Norge, port til Østersøen og potentielt invasionsområde, hvilket Atlantvoldens bunkere stadig bevidner. Udstillingen behandler besættelsestidens dilemmaer og perspektiverer disse til en nutidig kontekst. Den tænkes sammen med andre formidlingstilbud i kommunen, herunder især i regi af museets skoletjeneste.

Museet ønsker i sin forskning såvel som i sin formidling at bidrage med alternative vinkler på besættelsestiden gennem regionalhistoriske, nationale og internationale perspektiver. Temaer som modstand, nazisme, nazistisk terror, deportationer og hverdagsliv behandles i både forskning og formidling. Resultaterne formidles fagligt gennem både fagfællebedømte og populærvidenskabelige artikler, gennem foredrag og skoletjenesteforløb samt til et bredere publikum gennem flere dokumentarserier i TV2Nord/TV2Play. Museet ønsker i de kommende år at indgå i flere af denne type samarbejder for at nå ud til en bredere målgruppe.

Eksempler på publicering indenfor satsningsområdet:

- Sidsel Wåhlin: "Six Humans in a Skull". Oxbow volume on human sacrifice and value. Udkommer 2023. Fagfællebedømt artikel.
- Sidsel Wåhlin: *Delprojekt 2 i KFU-projektet udgives i Danish Journal of Archaeology, 2024.*

- John V. Jensen, Chrestina Dahl og Jens-Christian Hansen: Komparativ forskningsartikel om kystforsvarets problematiske erindringshistorie og -politik med udgangspunkt i Atlantvolden i Nordjylland, minerydningen i Vestjylland og "Friesenwall" i Slesvig-Holsten som cases. Forventes udarbejdet i samarbejde med Vardemuseerne 2023-2024 og udkomme i et dansk eller internationalt fagfællebedømt tidsskrift (fx *Historisk Tidsskrift* eller *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte* eller *Reihe Neuengammer Kolloquien* udgivet af Metropol Verlag). Udarbejdes vha. egenfinansiering. *Fagfællebedømt artikel.*
- *Deporteret – de nordjyske kz-fanger.* Artikel til fagfællebedømt skriferække. Udarbejdes efterår/vinter 2023-2024.
- Antaget til publikation: Jens-Christian Hansen: "Bringing Justice to the Subcamps. Former Prisoners as Key Witnesses in Post-War Trials" i antologi på baggrund af konferencen "Beyond Camps and Forced Labour 2023". Udkommer på forlaget Palgrave 2024. *Fagfællebedømt artikel i international publikation.*
- Chrestina Dahl: "Stemmerne fra krigens kulturarv. Udviklingen af bunkerne i kunsten og kunsten i bunkerne fra 1970 til 2019". I: Tings Tale nr. 5 – 2023. *Fagfællebedømt artikel.*
- Jens-Christian Hansen: "Die Okkupation und die „zweite Okkupation“. Auslöser für die Deportation dänischer Gefangener in deutsche Konzentrationslager 1940-1945" i: Heiner Bröckermann (red.): *Krig og fred – Krieg und Frieden. Wegmarken der deutsch-dänischen Geschichte 1848-1955.* Potsdam, 2021. Ss. 109-119. *Fagfællebedømt artikel.*

Populærvidenskabelige artikler:

- Lone Venderby og Jens-Christian Hansen: "En helt almindelig mand – om at undervise i radikaliserings og folkedrab" i: *Magasinet VHM.* Nr. 8/2023. Hjørring, 2023, ss. 10-16. Populærvidenskabelig artikel.
- Chrestina Dahl: "En henrettelse i Hirtshals, februar '45" i: *Magasinet VHM.* Nr. 6/2022. Hjørring, 2022. ss. 20-23. Populærvidenskabelig artikel.
- Jens-Christian Hansen: "Da dyrlægerne blev myrdet" i: Jens Otto Madsen (red.): *Historier fra Brønderslev.* Bd. 5. Brønderslev, 2021. ss. 367-379. Populærvidenskabelig artikel.
- Jens-Christian Hansen: "Ulykken ved Sønderkov" i: *Magasinet VHM.* Nr. 5/2021. Hjørring, 2021. ss. 42-47. Populærvidenskabelig artikel.

VENDSYSSEL
HISTORISKE
MUSEUM